

VENDIM
Nr.14, datë 3.5.2011

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Xhezair Zaganjori	Anëtar i	“	“
Petrit Plloçi	Anëtar i	“	“
Vitore Tusha	Anëtare e	“	“
Sokol Sadushi	Anëtar i	“	“
Sokol Berberi	Anëtar i	“	“
Admir Thanza	Anëtar i	“	“
Altina Xhoxhaj	Anëtare e	“	“
Vladimir Kristo	Anëtar i	“	“

me sekretare Blerina Çinari, në datë 10.2.2011, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr. 45/30 Akti, që i përket:

KËRKUES: Luan Marra, përfaqësuar nga avokat Dilaver Bengasi dhe avokat Alban Bengasi, me autorizim.

SUBJEKT I INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme, në mungesë.

OBJEKTI: Shfuqizimi, si i papajtueshëm me Kushtetutën, i vendimeve: nr.107, datë 23.5.2008 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit; nr.117, datë 3.3.2009 të Gjykatës së Apelit të Vlorës; nr.760, datë 24.6.2010 të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: Nenet 131/f dhe 142/3 të Kushtetutës së Republikës të Shqipërisë.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes, Vladimir Kristo; kërkuesin që kërkoi pranimin e kërkesës, dhe pasi shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Shtetasi Luan Marra është dënuar me vendimin nr.107, datë 23.5.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit për kryerjen e veprës penale të vrasjes në rrethana të tjera cilësuese dhe mbajtjes pa leje të armëve dhe municioneve luftarake, të parashikuara nga nenet 79/a-b-dh/ dhe 278/2 të Kodit Penal (KP).

Vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit të Vlorës me vendimin nr. 117, datë 3.3.2009.

Gjykata e Lartë, me vendimin nr.760, datë 24.6.2010, ka vendosur mospranimin e rekursit të kërkuesit.

Në datën 21.9.2010 kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese, me kërkesë për shfuqizimin e vendimeve të lartpërmendura, duke pretenduar se i është shkelur e drejta për një proces të rregullt ligjor.

Kërkuesi pretendon se i janë cenuar të drejtat që burojnë nga nenet e mëposhtme të Kushtetutës:

- Neni 25, për arsye se ndaj tij është ushtruar dhunë në mjediset e komisariatit të policisë së Beratit.

- Neni 27, për arsye se Gjykata e Rrethit Gjyqësor të Beratit ka vendosur paraburgimin e të dënuarit në kundërshtim me dispozitat përkatëse të Kodit të Procedurës Penale.

- Neni 30 i Kushtetutës, për arsye se nga gjykatat është paragjykuar përgjegjësia penale e të pandehurit.

- Neni 31, për arsye se gjatë marrjes në pyetje të të pandehurit nuk ka qenë i pranishëm mbrojtësi i tij ligjor.

- Neni 32, për arsye se nëpërmjet dhunës dhe pa pjesëmarrjen e mbrojtësit ligjor, është përfutur nga i pandehuri një deklaratë, në të cilën ky i fundit pranonte përgjegjësinë penale për veprat e cituara në objektin e kërkesës.

- Neni 142/1, pasi vendimet e sipërpërmendura të gjykatave nuk janë të arsyetuara dhe as të mbështetur në prova.

Për sa më sipër, sipas kërkuesit, shkelja e neneve të sipërcituara të Kushtetutës sjell si pasojë cenimin e nenit 42 të saj, që garanton të drejtën e shtetasve për një proces të rregullt ligjor. Gjithashtu, për të njëjtat arsye si më sipër, kërkuesi argumenton se cenohen dhe nenet 3, 5, 6, 14, 17 të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ).

II

Për pretendimin për cenim të të drejtës së mbrojtjes

Kërkuesi pretendon se është marrë në pyetje pa praninë e mbrojtësit.

Në jurisprudencën e saj konstante Gjykata Kushtetuese (Gjykata), duke u bazuar edhe në vendimet e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), ka vërejtur se mënyra se si merren provat është prerogativë e juridiksionit kushtetues. Posaçërisht Gjykata është shprehur se, në nenin 32, pika 2 të Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë parashikohet se askush nuk mund të deklarohet fajtor mbi bazën e të dhënave të mbledhura në mënyrë të paligjshme. Ky parim i rëndësishëm është trajtuar nga jurisprudenca shqiptare dhe ajo e Gjykatës së Strasburgut si pjesë përbërëse e procesit të rregullt ligjor dhe veçanërisht në drejtim të respektimit të së drejtës për t'u mbrojtur, e cila kërkon që i akuzuari të ketë mundësitë e duhura për të njohur dhe komentuar çdo provë që i paraqitet gjykatës.

Në bazë të KEDNJ-së, gjykata e ka për detyrë të vlerësojë në tërësi, nëse ishte e drejtë procedura lidhur me mënyrën se si u siguruan provat.

Mënyra e marrjes së provave ka rëndësi thelbësore për zhvillimin e drejtë të procesit penal. Sigurimi i paligjshëm i provës dhe pranimi i saj nga trupi gjykues nuk mund të mos nënkuptojë që procesi ishte i parregullt.¹ Asnjë gjykatë nuk ka mundësi që, pa dëmtuar dhënien e “përmasës së duhur të drejtësisë”, të mbështetet në prova që janë marrë jo vetëm me metoda të pandershme, por, mbi të gjitha, që janë edhe të kundërligjshme.

Nisur nga këto qëndrime të evidentuara në jurisprudencën europiane, Gjykata Kushtetuese e ka konsoliduar qëndrimin e saj, duke evidentuar dallimin që ekziston në një proces ligjor ndërmjet mënyrës së marrjes të provave dhe vlerësimit të tyre. “Vlerësimi i provave mbetet një çështje për t'u trajtuar nga vetë gjykatat e zakonshme dhe nuk përbën objekt kontrolli për Gjykatën Kushtetuese. Kjo e fundit mund dhe duhet të investohet, kur ndaj një procesi gjyqësor ka pretendime për rrugët dhe mënyrat e marrjes së provave, e fiksimit të tyre, por jo për mënyrën e vlerësimit” (shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.7, datë 27.4.2005).

Nga vendimet objekt kundërshtimi të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit dhe

¹ (Shiko: vendimi në çështjen e “Vindishit kundër Austrisë” i 27 shtatorit të vitit 1990; A.186.

Vendimi “Schenk kundër Zvicrës”, i datës 12.7.1988, A.140, par.46.).

Gjykatës së Apelit të Vlorës rezulton se është provuar në rrugë gjyqësore se i pandehuri Luan Marra është marrë në pyetje në mjediset policore pa praninë e mbrojtësit ligjor dhe se ky i fundit, i thirrur pas përfundimit të pyetjes, më pas ka nënshkruar një deklaratë, sipas së cilës i pandehuri kishte pranuar para punonjësve të policisë autorësinë për veprën e kryer. Gjatë gjykimit në shkallën e parë, i pandehuri ka pretenduar se është detyruar të nënshkruante deklarin, në të cilin pranonte fajin, si pasojë e dhunës së vazhdueshme, të ushtruar ndaj tij nga punonjës policie.

Prokuroria ka paraqitur para gjykatës si prova në ngarkim të të pandehurit, procesverbalin e pyetjes së tij dhe një eksperiment hetimor, nga të cilat, sipas prokurorisë, provohet fajësia e të akuzuarit.

Duke iu referuar Kodit të Procedurës Penale (KPP), dispozitat që rregullojnë marrjen në pyetje të të pandehurit janë nenet 37, 38 dhe 39 të këtij Kodi. Të tri këto nene mund të analizohen vetëm në harmoni me njëri-tjetrin dhe në funksion të respektimit të garancive kushtetuese që burojnë nga nenet 31 dhe 32 të Kushtetutës.

Posaçërisht, në nenin 37 të KPP-së parashikohet se në momentin që personi, i cili akoma nuk ka marrë cilësinë e të pandehurit, bën deklaratë, prej të cilave mund të burojë përgjegjësi penale, organi procedues ndërpret marrjen në pyetje dhe e fton personin që të caktojë një mbrojtës.

Prania e mbrojtësit është një kusht i domosdoshëm për vazhdimin e marrjes në pyetje të personit, pasi ndryshe nuk mund të shpjegohet detyrimi për punonjësin e policisë që të ndërpresë marrjen në pyetje. Kjo e bën mbrojtësin ligjor një subjekt të domosdoshëm dhe të pazëvendësueshëm gjatë kryerjes së këtij veprimi procedural dhe për rrjedhojë, mungesa e tij çon në cenim të nenit 31 të Kushtetutës.

Fakti që neni 37 i KPP-së parashikon ftesën që i bëhet personit që po merret në pyetje që të zgjedhë një mbrojtës, nuk mund të lexohet në mënyrën që e ka interpretuar Gjykata e Rrethit Gjyqësor të Beratit, sipas së cilës është e mjaftueshme që mbrojtësi të verifikojë në një moment të mëvonshëm nëse deklaratat e personit të ndaluar janë bërë me vullnetin e tij të lirë. Përkundrazi, Gjykata çmon se mbrojtësi ligjor duhet të jetë i pranishëm gjatë marrjes në pyetje të të ndaluarit, dhe mbi të gjitha, duhet që në çdo rast të kujdeset për interesat e të ndaluarit. Ky konkluzion është jo vetëm një interpretim logjik i normave të sipërpërmendura, por, gjithashtu, është një standard kushtetues, i pranuar përgjithësisht jo vetëm në jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese, por edhe të GJEDNJ-së.

Ndërsa ndalimi i parashikuar nga neni 38/2 i KPP-së që ndaj personit të marrë në pyetje nuk mund të përdoren metoda ose teknika për të ndikuar mbi vullnetin e lirë të tij mund të lexohet nga Gjykata vetëm në kuptimin më të gjerë të mundshëm duke ndaluar çdo lloj sjelljeje, nga ana e organeve të zbatimit të ligjit që mund të lërë shteg për dyshime se vullneti i personit të marrë në pyetje është dhunuar. Dhe në këtë kuptim, pjesëmarrja e mbrojtësit është një garanci serioze jo vetëm për mbrojtjen e interesave të të ndaluarit ose të pandehurit, por edhe për të garantuar një proces të rregullt ligjor në funksion të dhënies të drejtësisë.

Gjykata, për sa më sipër, vlerëson se ndaj kërkuesit është cenuar standardi kushtetues i parashikuar nga neni 31 i Kushtetutës.

III

Për pretendimin për cenimin e nenit 25 dhe 32 të Kushtetutës

Kërkuesi pretendon se provat në ngarkim të tij janë marrë nëpërmjet dhunës. Sipas tij, pranimi i autorësisë të krimit në dhomat e paraburgimit ka ardhur si pasojë e përdorimit të dhunës nga punonjësit e policisë.

Neni 25 i Kushtetutës ndalon çdo lloj forme torture ose trajtimi çnjerëzor, kurse neni 32 i Kushtetutës parashikon dy ndalime: Së pari, që askush nuk mund të detyrohet të dëshmojë kundër vetvetes dhe as ta pohojë fajësinë dhe, së dyti që askush nuk mund të deklarohet fajtor mbi bazën e të dhënave të mbledhura në mënyrë të paligjshme.

Gjykata konstaton se sipas aktit të ekspertimit mjeko-ligjor, të kryer me kërkesën e prokurorit, tek i ndaluari Luan Marra janë vërejtur ekimoza në nofull dhe në shputat e këmbëve. Megjithëse organi procedues, menjëherë sa është vënë në kontakt me të ndaluarin, e ka vlerësuar pretendimin për përdorimin e dhunës ndaj tij dhe ka urdhëruar ekzaminimin mjeko-ligjor, nuk ka ndërmarrë veprime të mëtijshme hetimore, për të sqaruar prejardhjen e dëmtimeve të vërejtura, si dhe rrethanat e tjera në të cilat i ndaluari është marrë në pyetje nga punonjësit e policisë.

Gjykata vëren se ndonëse të ndodhura para pretendimeve dhe dyshimeve serioze faktike për ligjshmërinë e marrjes në pyetje të kërkuesit në dhomat e paraburgimit, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm nuk kanë ndërmarrë hapat e nevojshëm dhe të domosdoshëm për të kërkuar dhe sqaruar deri në fund të gjitha rrethanat e çështjes, për të garantuar një proces të rregullt ligjor.

Gjykata vlerëson se në çështjen në shqyrtim vërehen dyshime serioze për kushtet dhe rrethanat në të cilat kërkuesi ka pohuar fajësinë e tij për veprën për të cilën akuzohet, për rrjedhojë edhe në përmbylljen e standardeve për një proces të rregullt ligjor lidhur me mënyrën e marrjes së provave. Në rastin konkret jo vetëm që ka dyshime serioze se ndaj kërkuesit është ushtruar dhunë për të marrë pohimin e tij, por pretendohet nga ky i fundit se është detyruar të dëshmojë kundër vetvetes, në kundërshtim me ndalimet që burojnë nga nenet 25 dhe 32 të Kushtetutës.

Gjykata çmon se është e papranueshme që në një shtet të së drejtës e gjithë akuza të mbështetet kryesisht në deklaratimet e një personi, i cili jo vetëm është marrë në pyetje pa praninë e avokatit, por dhe që pretendon se këto deklarime janë bërë për shkak të dhunës të ushtruar ndaj tij. Për më tepër Konventa kundër torturës dhe akteve çnjerëzore dhe degraduese, e ratifikuar nga Republika e Shqipërisë në vitin 1994, detyron vendet anëtare që për çdo rast, ku ka pretendime se është ushtruar torturë nga ana e funksionarëve publikë, lind nevoja e një hetimi të pavarur dhe të gjithanshëm.

Posaçërisht nenet 11, 12, 13 të kësaj Konvente përcaktojnë se:

“Çdo shtet palë ushtron një mbikëqyrje sistematike të rregullave, udhëzimeve, metodave dhe praktikave të pyetjes dhe të dispozitave lidhur me ruajtjen dhe trajtimin e personave të arrestuar, të privuar nga liria, ose të burgosur në çfarëdo mënyre, në çdo pikë nën juridiksionin e tij, në mënyrë që të mënjanohet çdo rast i torturës.

Çdo shtet palë siguron që autoritetet kompetente të fillojnë menjëherë një hetim të paanshëm kurdoherë që ka motive të arsyeshme për të besuar se një veprim i torturës është ushtruar në çdo pikë të territorit të tij.

Çdo shtet palë i siguron çdo personi, që pretendon se i është nënshtruar torturës nën cilindo territor nën juridiksionin e tij, të drejtën e ankimit pranë autoriteteve kompetente të shtetit në fjalë, të cilat do ta shqyrtojnë çështjen menjëherë dhe me paanësi. Do të merren masa për të siguruar mbrojtjen e ankuesit dhe të dëshmitarëve kundër keqtrajtimit, ose frikësimit si pasojë e ankimit, ose dhënies së një dëshmie.”

Gjykata çmon se në çështjen objekt shqyrtimi si nga Prokuroria, ashtu dhe nga gjykatat nuk janë përmbyllur, gjithashtu, detyrimet që burojnë nga Konventa në fjalë për një hetim të plotë dhe të pavarur të të gjitha pretendimeve të kërkuesit për ushtrim dhune ndaj tij.

Republika e Shqipërisë, veç Kushtetutës, ka tashmë një legjislacion të plotë për të garantuar jo vetëm zbatimin e saj, por edhe të detyrimeve që burojnë nga dokumentet ndërkombëtare, në të cilat është palë. Në këtë kuadër, ligji nr.8328, datë 16.4.1998 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim”, si dhe Rregullorja e Përgjithshme e Burgjeve japin detaje të hollësishme për masat që duhet të marrë institucioni në mënyrë që personi i burgosur ose i paraburgosur, që ndodhet në “ruajtje” (*custody-custodia*) pranë tyre, të mos dëmtojë veten ose të tretët, duke zbatuar një parim universal për trajtimin e personave të cilëve u hiqet liria. Në këto kushte, nëse personi që pretendon se është dhunuar, ka dëmtuar veten, është detyrë e organeve që

e mbajnë në gjendje “ruajtjeje” të japin sqarime në lidhje me rrethanat e dëmtimit të tij. Sipas Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut, në çështjet e gjykuara prej saj për cenim të nenit 5 të KEDNJ-së, janë pikërisht detajet në lidhje me rrethanat se si ka ndodhur dëmtimi i personit, hetimi i të cilave hedh dritë për përdorimin ose jo të forcës nga ana e organeve të zbatimit të ligjit.

Standardi kushtetues në lidhje me procesin e rregullt ligjor gjatë hetimit penal kërkon që organi procedues të provojë përtej çdo dyshimi të arsyeshëm se i pandehuri e ka kryer veprën penale që i atribuohet. Çdo i pandehur ka absolutisht të drejtë që të mos japë asnjë lloj kontributi gjatë hetimit gjyqësor ose gjatë procesit dhe kjo është një e drejtë e pamohueshme.

Funksioni i procesit penal, si u tha më sipër, është hetimi dhe zbulimi i plotë i ngjarjeve që përbëjnë vepra penale dhe si i tillë është në shërbim të së drejtës penale materiale. Në këtë kuptim, që të ketë një dënim penal, duhet patjetër që të zbardhen të gjitha elementet e veprës penale.

Për këtë argument Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka konsoliduar qëndrimin se deklaratimet e bëra para prokurorit ose policisë gjyqësore nuk përbëjnë prova në vetvete. Në rastin e kundërshtimit të këtyre thënieve në gjykatë, në kuptim të nenit 362 të KPP-së, ato nuk janë provë, por vlerësohen nga gjykata për të përcaktuar besueshmërinë e personit të pyetur. Deklarimet e dhëna para organeve të lartpërmendura mund të vlerësohen si provë, nëse ato lidhen me prova të tjera që konfirmojnë vërtetësinë e tyre.

Gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, krahas pohimit që i ka bërë veprës kërkuesi para punonjësve të policisë në dhomat e paraburgimit, kanë konsideruar të besueshëm një eksperiment hetimor ku, sipas tyre, ai ka treguar se si ka ndodhur ngjarja.

Gjykata çmon se ky eksperiment i kryer nga organet e policisë, menjëherë pasi kërkuesi ka inkriminuar veten dhe në rrethanat e përshkuara më lart, për më tepër pa praninë e mbrojtësit dhe të prokurorit, jo vetëm krijon dyshime serioze për ligjshmërinë e tij, por vjen në kundërshtim edhe me standardin kushtetues të pranuar përgjithësisht për mënyrën e marrjes dhe të vlerësimit të provave.

IV

Për pretendimin për cenimin e nenit 142/1 të Kushtetutës

Kërkuesi ka pretenduar se gjykatat e juridiksionit të zakonshëm kanë cenuar standardin kushtetues të arsyetimit të vendimeve, pasi nuk i kanë dhënë përgjigje pretendimeve të të pandehurit për ushtrimin e dhunës ndaj tij. Deklarimet e dhëna gjatë marrjes në pyetje dhe gjatë eksperimentit hetimor, të cilat pretendohet se janë përfutur nëpërmjet përdorimit të dhunës, nuk përputhen me provat shkencore dhe deklaratimet e dëshmitarëve në proces.

Në jurisprudencën e saj, Gjykata ka theksuar se organet gjyqësore, në kryerjen e funksioneve i nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve dhe se vendimet gjyqësore duhet të jenë të arsyetuara. Edhe Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut është shprehur në mënyrë të përsëritur se vendimet gjyqësore duhet të jenë të arsyetuara në mënyrë të mjaftueshme. KPP-ja për vendimin penal parashikon se vendimi arsyetohet, ndryshe është i pavlefshëm. Neni 383 i KPP-së kërkon elementet që duhet të përmbajë një vendim, ku ndër të tjera parashikon një parashtrim të përmbledhur të rrethanave të faktit dhe provat mbi të cilat bazohet vendimi, arsyet për të cilat gjykata i quan të papranueshme provat e kundërta, si dhe dispozitivin, duke treguar nenet e zbatuara të ligjit (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.12, datë 2.4.2008*). Domosdoshmëria e arsyetimit të vendimeve gjyqësore është një garanci për procesin ligjor. Vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes. Vendimi gjyqësor në çdo rast duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre.

Në vështrim të standardit të mësipërm kushtetues dhe rrethanave të çështjes, Gjykata

çmon se vendimet e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit dhe të Gjykatës të Apelit të Vlorës, e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre dhe, në këtë kuptim, kërkesa për këtë pjesë të saj duhet rrëzuar si e pabazuar.

Në përfundim, Gjykata vlerëson se kërkesit i është cenuar e drejta për një proces të rregullt ligjor, e parashikuar nga neni 42 i Kushtetutës, si dhe neni 6 i Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut.

PËR KËTO ARSYE:

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 131 shkronja “a” dhe nenit 134, pika 1, shkronja “f” të Kushtetutës; neneve 72 dhe 77 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, njëzëri,

VENDOSI:

- Shfuqizimin e vendimit nr.760, datë 24.6.2010 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë (Dhomë Këshillimi).
- Shfuqizimin e vendimit nr.117, datë 3.3.2009 të Gjykatës së Apelit të Vlorës.
- Shfuqizimin e vendimit nr.107, datë 23.5.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor të Beratit.
- Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor të Beratit.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Bashkim Dedja (kryetar), Petrit Plloçi, Xhezair Zaganjori, Sokol Berberi, Sokol Sadushi, Vitore Tusha, Vladimir Kristo, Altina Xhoxhaj, Admir Thanza